

MUHTEŞEM SÜLEYMAN'IN MUHTEŞEM ŞAIRLİĞİ

Coşkun AK*

"Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi"

ÖZET

Bu incelemede, büyük padişahın "Muhteşem" sayılan tarihi kişiliği yanında yine "Muhteşem" diyebileceğimiz edebi kişiliği yansıtılmak istenmiştir.

Muhibbi mahlasıyla şiirler yazan Kanuni Sultan Süleyman, Türk Divan şiirine birbirinden güzel, eşsiz ve ebedi mısralar kazandıran bir şair olduğu kadar, divan şairleri içerisinde en çok şiir yazan şairlerin de başında gelmektedir (3000 civarında şiiri vardır). Bu şiirler incelendiğinde; padişahın sürdüğü saltanatın yüceliği, savaş ve zaferlerinin bolluğu ile bütün dünyayı tir tir titreten kudreti yanında, onun ince duygulu, engin gönüllü, sevgili huzurunda cihan padişahlığını bile hiçe sayan, son derece duygusal bir ruha sahip olduğu görülecektir.

SUMMARY

The Extraordinary Poetical Writing of Suleyman the Magnificent

In this study it was aimed at exposing the extraordinary literary personality of the great Sultan whose great historical personality is considered as magnificent.

Sultan Suleyman the Lawgiver who had written poems under the disguised name "Muhibbi" has contributed to the Divan Poetry with his beautiful, excellent and wellknown literary lines of poems. As the writer of about 3000 poems he comes first among the poets, who have written numerous poems, of the above named school of poetry.

As the poems of the Sultan were studied carefully one will readily notice that he was sensitive, generous and so humble as to disregard the world's sovereignty in the presence of his sweetheart which seems quite contradictory to the Sultan's strong and conceited personality as the product of his lofty sovereignty, numerous battles and victories as well as his powerful character.

Kanuni Sultan Süleyman yılı dolayısıyla divanından seçerek ele aldığımız şiirleri üzerinde yaptığımız bu incelemede, kısa bir girişten sonra, büyük padişahın "Muhteşem" sayılan tarihi kişiliği yanında yine "Muhteşem" diyebileceğimiz edebi kişiliğini ortaya koymak istedik.

* Doç. Dr.; Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

Yavuz Sultan Selim'in oğlu Kanuni Sultan Süleyman 1494 yılında Trabzon'da dünyaya gelmiştir. Osmanlı kaynaklarında kanun koyuculuğu ile "Kanuni", batı kaynaklarında, "Magnificent, Magnifique, Grand Turc, Der Prachtige" ünvanlarıyla anılan Sultan Süleyman, bazı batılı yazarlarca da II. Süleyman olarak adlandırılmıştır¹.

Tarihçi Ali, onu on rakamının sayı başı olmasından dolayı uğurlu saydığı onuncu padişah olarak, fakat, Emir Süleyman ile Emir Musa'nın da Osmanlı tahtına geçtiklerini belirterek aynı zamanda on iki sayısının hikmetlerini şahsında toplayan bir padişah saymakta ve bütün bunları onun büyüklüğüne bir işaret gibi göstermektedir².

İsminin gökten indiği hakkındaki inanişe uyularak Kur'an'dan bu hususta yararlanılmış, açılan sahidedeki "İnnahu Min Süleyman" ayetinden alınarak kendisine "Süleyman" adı verilmiştir. İlk öğrenimini Trabzon'da tamamlayan Süleyman, on beş yaşında Karahisar ardından Bolu sancakbeyi olmuştur. 1509 tarihinde Kefe'ye, 1513'te Saruhan'a sancakbeyi olmuş, bu iki tarih arasında bir müddet İstanbul'da kaymakam olarak kalmıştır. 1520 yılında da babasının ölümü üzerine Osmanlı tahtını devralmıştır³.

Kırk altı yıllık sefer ve zaferlerle dolu başarılı idareciliği ile devrinde gösterdiği adalet örnekleri, onun ne derece büyük bir padişah olduğunun ispatı olmuş, yine bitmez tükenmez bir savaş azmi ve gayreti içinde son seferine çıkarken Zigetvar'da kalenin alındığını göremeden 7 Eylül 1566'da hayata gözlerini kapamıştır.

Savaş ve zaferlerle, yoğun devlet işleri ile geçen hayatı boyunca şiir yazmaya da vakit ayıran ve "Muhibbî" mahlasıyla Türk edebiyatına unutulmaz mısralar kazandıran Kanuni Sultan Süleyman'ın şairliği ile ilgili en eski en sağlam bilgileri "Şuara Tezkireleri"nden alıyoruz. Belli başlı tezkirelerden Sehi, Ahdi, Âşık Çelebi, Beyâni, Riyâzi, Hasan Çelebi, Latîfi ve Rızâ tezkireleri büyük padişahın şairliğinden övgü ile söz ederler.

Latîfi, tezkiresinde padişahın siyasi kişiliğinden övgü ile bahsettikten sonra, "... esnâ-i umur-ı saltanatda sadef-i zamîrlerinden sudur iden kelâm-ı belâgat-nizâm ü kemâlât-ı le'âli - intizâm ü i'tibâr-ı mâlâ kelâm bulmuşdur."⁴ diyerek Türkçe bir gazeli ile Farsça bir beytini örnek olarak vermiştir.

Ahdi Tezkiresi'nde, "... elhak tab-ı şerîfleri şî're mâ'il ve zihn-i latîfleri gayet de nazm ile kâmil...." ve "...Türkî dilinde eş'âr-ı bî-nihâyesi hub ü zebân-ı Fâriside güftâr-ı bî-gâyesi mergûb..."⁵ denilmektedir.

Devrinin önemli tezkirelerinden Aşık Çelebi'nin Meşâ'irü's-Şuarâ'sında ise padişahın şairliği büyük bir övgü ile anlatılmaktadır: "... kendiler dahi sâyir ecdâdından ziyâde şî're müştâgil oldı, Şem'-i tumâr-ı şî'r tab-ı vekkadlarından muktebes olup ziyâde ziyâda müstakil oldı..." ve "... gâh kasîde ve gâh mesnevi nazm idüp tagazzül buyururlardı. Hakkâ ki firâz-ı küngür-i evvân-ı saltanatda iken şî'lerinde dervişlik rûyü ve meskenet büyü şevk ma'nâsı ışk çâşnisi derd şivesi ve fenâ işvesi vardır. Ba'zı eş'ârları tercemân-ı lisânü'l-gaybudur..."⁶

1 Gökbilgin, M. Tayyib, Süleyman I Maddesi, İslam Ansiklopedisi, C. I, II, s. 99.

2 Gelibolulu Ali, Kühü'l-Ahbâr, Süleymaniye Ktp, Fatih 4225.

3 Uzunçarşılı, İ. Hakkı, Osmanlı Tarihi, Ankara 1951-53, C. I, II.

4 Kastamonulu Latîfi, Tezkire-i Latîfi, İstanbul İkdâm Mat., 1314.

5 Ahdi, Ahdi Tezkiresi, Millet Ktp., AE Tarih 774, s. 7.

6 Aşık Çelebi, Meşâ'irü's-Şuarâ, İst. Üni. Ktp. TY 2406, s. 23b.

Hasan Çelebi de Kanuni'ye tezkiresinde büyük bir yer ayırarak, "... cihân-ı hâkân-ı dehr olduğu gibi mâlik-i memâlik-i nazm u nesr idi..."⁷ diyerek şairlerinden övgü ile sözetmiş ve örnekler vermiştir.

Tezkireci Rıza, eserinde padişahın 74 sene yaşadığını söyleyerek 48 yıl saltanat sürdüğünü belirtmiş ve şairliği hakkında bilgiler vermiştir⁸.

Bunların dışında Kanuni Sultan Süleyman ile ilgili eserler, bir iki nazire mecmuası ile bir iki bitirme tezi hariç, onun askeri ve siyasi hayatını anlatmaktadırlar. Onun edebi yönü ile ilgili bir doktora tezi dışında, ciddi bir çalışma yapılmamıştır.

*

Kırk altı yıllık padişahlığı süresince at üstünden inmeyen, seferlerle, zaferlerle, bitmez tükenmez devlet işleriyle uğraşıp didinen "Muhteşem Süleyman"ın bu arada birbirinden güzel şiirler yazma fırsatını bulması, devrin şairleriyle boy ölçüşecek derecede divanlar tertip etmesi ve Türk edebiyatının en çok şiir yazan şairlerinin başında yer alması, onun "Muhteşem Şairliği"ni de beraberinde getirmiştir. Bu kadar yoğun devlet işleri arasında, sayıca çok ve değerli şiirler kaleme alması, her türlü takdirin ötesinde büyük bir azmin ürünü olarak karşımıza çıkıyor.

"Muhıbbı" mahlasıyla şiirler yazan büyük padişah, babası gibi her tür şiirden anlayan, alim ve şairlere büyük önem veren, Bâki gibi büyük şairleri himayesi altına alan ve onlara gösterdiği yakınlığı padişahlığın en zevkli yanlarından biri sayan olgun bir ruha sahipti.

Asrın "Sultanü's-Şuarâ" sı sayılan Bâki, padişahın gösterdiği yakınlığa layık olma çabası içerisinde onun şairliğini her vesile ile takdir ediyor, şiirlerine nazireler yazıyordu. Hatta dostlarından birine gönderdiği bir mektupta Kanuni'nin bir şiirden övgü ile bahsederek yazdığı nazire için, "... ebyât-ı şerffesi bî-misî ü bî-hemtâ vâki olduğundan gayrı husûsâ,

Egrilik olsa aceb mi kâfirî mihrâbda

beyt-i şerfi vallahu l-azîm bir mertebe ser-âmed beytdür ki asla nazîre mümkün degüldür. Bunca zamandır ki eger şu 'arâ-yı Acem, eger şu 'arâ-yı Rûm mihrâba mûteallık nice sözler söylemişlerdür bu dakîka-i enîkayî şimdi gördüm...", "... eger niçün iki nazîre dedün deyi suâal buyurulursa meşhûr meseldür 'Yenilen oyuna doymaz' derler bir makuîce beyt bolay ki deyi bulsam birkaç beyt dahi söylerdüm ammâ kande müyesser olur ki benüm gibi hakîr ol tabaka şî'r-i şerffe nazîre demege kâdir olsa, hemân bir taklîddür ki olunur..."⁹ diyerek İran ve Osmanlı şairleri arasında bu derece güzel şiir yazan bir kimse görmediğini, hatta kendisinin bile bu şiirlere nazire yazabilecek kudretinin olmadığını belirtiyordu.

Padişah şairlerin, hatta bütün divan şairlerinin bir ikisi hariç en fazla şiir yazan sayabileceğimiz Kanuni'nin ilk şiirleri dil ve duygu yönünden henüz gelişmemiş, babası ve büyükbabası II. Bayezid'in etkisinde yazılmış şiirlerdir. Bu şiirlerde şairin, saray çevresinden uzak bir hava ile karışık duygularla dolu, kendi dertlerini, sıkıntılarını terennüm eden basit ve sade bir eda içerisinde adeta çırpıp durduğunu his-

7 Kınalızade Hasan Çelebi, Hasan Çelebi Tezkiresi, Atıf Ef. Ktp. 281, s. 34b.

8 El-Seyyid Rıza, Tezkire-i Rıza, İst. İkdâm Mat., 1316.

9 Baki'nin Mektubu, Topkapı Sarayı Arşivi, Nu. E. 6687.

sediyoruz. Kanuni'nin güzel ve olgun şiirleri, padişah olup büyük şairlere yaklaşması neticesinde kazandığı san'atkârlık zevki ile ortaya çıkmış şiirlerdir. Bu şiirlerde, yorulmak bilmez bir savaş azmi ve gayreti içinde padişahlığını sürdüren Kanuni'nin aynı zamanda ince duygu ve düşünceler şairi olduğunu görüyoruz.

Yazdığı aşk, heyecan, kahramanlık ve tefekkür şiirleriyle büyük bir divan oluşturabilecek bir san'at gayreti gösteren Kanuni'nin yıllarca hafızalardan silinmeyen, atasözü gibi dilden dile dolaşan ebedi şiirleri yanında, divan şiirinin bütün ince-likleriyle söylenmiş eşsiz mısraları da onun şairlik gücünü göstermeye yetecek bir olgunluktur:

Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi

Saltanat didükleri ancak cihân gavgâsıdur
Olmaya baht u saâdet dünyade vahdet gibi

Ko bu ıyş u işreti çün kim fenâdur âkibet
Yâr-ı bâki ister isen olmaya tâat gibi

Olsa kumlar sağışınca ömrüne haddü aded
Gelmeye bu şîşe-i çarh içre bir sâat gibi

Ger huzur itmek dilersen ey Muhibbî fârig ol
Olmaya vahdet cihânda kûşe-i uzlet gibi

Allah allah diyeliüm sancak-ı şâhı çekeliüm
Yürüyüp her yaneden şarka sipâhî çekeliüm

Bize farz olmuş iken olmamız İslâma zahir
Nice bir oturalum bunca günâhî çekeliüm

Sure-i Velleyl okurdum dün namâz-ı şâmda
Zülfin andum dilberün nitdüm ne kıldum bilmedüm

Kadd-i yâri kimi halkun serv okur kimi elif
Cümledenün maksûdı bir ammâ rivâyet muhtelif

Ey Muhibbî yâr elinden bir kadeh nûş eyleyen
Hızr elinden ger olursa âb-ı hayvân istemez

Kanuni Sultan Süleyman büyük ve duygulu bir padişah ve şair olduğu ölçüde talihsiz sayılabilecek bir baba idi. Oğulları Mustafa, Bayezid, Selim, Cihangir kuvvetli bir dil ve edebiyat kültürü ile yetişmiş, kendilerine göre şiir ve kültür çevresi olan şair şehzadelerdi. Osmanlı saltanatının devleti tek elden idare etme siyaseti, bu kardeşler arasında bir ölüm kalım savaşı doğuracak sebepler yaratıyordu.

Küçük yaşta ölen oğlu Şehzade Mehmet, padişah için büyük bir üzüntü kay-

nağı olmuş; padişah bu üzüntüsünü,

Şehzadeler güzidesi Sultan Mehemedüm (H. 950)

mısrına işleyerek bu ölüm tarihini ebedileştirmiştir. Bu tarihten on yıl sonra da oğlu Mustafa'yı idam etmek zorunda kalan Kanuni'nin diğer iki oğlu Bayezid ve Selim arasında da saltanat kavgası başlamıştı. Bayezid bir ara İran'a sığınmak zorunda kalmış, oradan babasına yazdığı manzum bir mektupla onun affını istemişti. Bu mektubu ve padişahın oğluna yazmış olduğu cevabi mektubu, edebiyatımızda manzum mektuplaşmanın sayılı birer örneği olduğu için ve Bayezid'in şairlik derecesi ile Kanuni'nin her dörtlüğü aynı vezin ve söyleyişle, adeta konuşur gibi bir kolaylıkla nazmı, nesirle yazar gibi kullandığını göstermesi bakımından aynen buraya aktarıyoruz.

Bayezid'in mektubu:

Ey ser-a-ser âleme Sultan Süleymanım baba
Tende cânım cânımın içinde cânânım baba
Bâyezidine kıyar mısın benüm cânım baba
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sultanum baba

Enbiyâ ser-defteri ya'ni ki Adem hakkıçün
Hem dahi Mûsi ile İsi-i Meryem hakkıçün
Kâinâtun serveri ol Rûh-ı a'zam hakkıçün
Bi-günâhum Hak bilür devletlü sultanum baba

Sanki Mecnunam dağlar başı oldı durak
Ayrılp bi'l-cümle mâl ü mülkden düşdüm irak
Dökerem göz yaşını vâ-hasretâ dâd el-firâk
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sultanum baba

Kim sana arz eyleye hâlüm eyâ şâh-ı kerâm
Anadan kardaşlarumdan ayrılp kaldum yetîm
Yok benüm bir zerre isyânım sana hakdur alîm
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sultanum baba

Bir nice masumun olduğun şehâ bilmez misin
Anların kanına girmekden hazer kılmaz mısın
Yoksa ben kulunla Hak dergâhına varmaz mısın
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sultanum baba

Hak Taâlâ kim cihânun şâhı itmişdür seni
Öldürüp ben kulunu güldürme şâhum düşmeni
Gözlerüm nurı oğullarumdan ayırma beni
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sultanum baba

Tutalum iki elüm başdan başa kanda ola
Bu meseldür söylenür kim kul günâh itse nola
Bâyezid'in suçımı bağışla kıyma bu kula
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sultanum baba

Kanuni'nin mektubu,

Ey dem-a-dem mazhar-ı tugyân u isyânüm oğul
Takmayan boynına hergiz tavk-ı fermânüm oğul
Ben kıyar mıydum sana ey Bâyezid hânüm oğul
Bî-günâhum dime bâri tevbe kıl cânüm oğul

Enbiyâ vü evliyâ ervâh-ı a'zam hakkıçün
Nûh ü İbrâhim ü Mûsi ibn-i Meryem hakkıçün
Hatm-ı âsâr-ı nübüvvet Fahr-ı Âlem hakkıçün
Bi-günâhum dime bâri tevbe kıl cânüm oğul

Adem adın itmeyen Mecnûna sahralar durak
Kurb-ı tâatdan kaçanlar dâimâ düşer irak
Tan degüldür dir isen vâ-hasretâ dâd el-firâk
Bî-günâhum dime bâri tevbe kıl cânüm oğul

Neş'et-i hakdur übüvvet râm olan olur kerâm
'Latekul üf' kavlini inkâr iden kalur yetüm
Tâate isyâna alımdür Hüdavend-i Kerîm
Bî-günâhum dime bâri tevbe kıl cânım oğul

Hakk reâyâ-yı muti'e râi itmişdür beni
İsterem mağlub idem agnama zıb-i düşmeni
Hâşâlillah öldürürsem bî-güneh nâgâh seni
Bî-günâhum dime bâri tevbe kıl cânüm oğul

Rahm ü şefkat zîb-i îmân olduğun bilmez misin
Yâ dem-i masumı dökmekden hazer kılmaz mısın
Abdi âzâd ile Hak dergâhına varmaz mısın
Bî-günâhum dime bâri tevbe kıl cânüm oğul

Tutalum iki elün başdan başa kanda ola
Çünkü istiğfâr idersün biz de afvetsek nola
Bâyezidim suçını bağışlaram gelsen yola
Bî-günâhum dime bâri tevbe kıl cânüm oğul¹⁰

Bu mektubunda Kanuni, içi sızlayan bir baba şefkatiyle oğlunu affetmek istemiş, ancak öldürülmesine engel olamamıştı.

Kanuni, seferde iken özellikle Hürrem Sultan için yazdığı mektuplarında da eşsiz şiirlerinden örnekler veriyor, sevgilisine sahip olduğu toprakların paha biçilmez güzellikleri ile sesleniyordu:

Hürrem Sultan'ın,

Ey sabâ sultânuma zâr u perîşân diyesin
Gül yüzünsüz işi bülbül gibi efgân diyesin

beytine Kanuni,

Nâmeler gelse kaçan İstanbul-ı âbâddan
Bûy-ı zülfini seher-geh aluram Bağdâddan
Gül yüzünden dūr olalı ben nice cân virmeyem
Giceler tâ subha dek hâli degül feryâddan

10 Ergun, Sadettin Nüzhet, Türk Şairleri, C. II, s. 751-52.

beyitleriyle cevap veriyor ve,

Sitanbulum Karamanum diyâr-ı mülket-i Rumum
Bedehşânüm ü Kıpçağum ü Bağdâdum ü Horasanum

Kim bile haddünile kara saçun kıymetini
Virmeye Şam u Arab mülkine İran iline

Saçı varum kaşı yâyum gözi pür-fitne bîmârum
Ölürsem boynuna kanum meded hey nâ-müselmânüm

Kapunda çünkü meddâhum seni medh iderem dâyim
Yürek pür-gam gözüm pür-nem Muhibbîyem hoş-elhânüm

diyordu.

Hemen her konuda şiirler yazan Kanuni, bu şiirlerde kahramanlıktan, aşktan, şaraptan, sevgiden, tabiatın güzelliklerinden söz ederken adeta konuşur gibi son derece rahat bir eda ile sağlam ve sade bir dil kullanmıştır. Kullandığı kelimelerin zenginliği, gerek kelime hazinesi ve gerek kültür bakımından zengin bir yazı diline sahip olduğunu gösteriyor. Üslubunun sadeliği ve ifadesinin açıklığı yanında zihaf ve imalelerin fazlalığı dikkati çekiyor. Öztürkçe kelimeler, atasözü ve deyimlerin kullanılışı, eş anlamlı kelimelerin yan yana getirilişi, onun geniş halk kitlelerini de göz önüne aldığı, anlaşılır olmak için sade yazmaya özen gösterdiği kanaatini uyandırıyor.

Ömür boyu savaşlarla, zaferlerle, yoğun devlet problemleriyle bitmez tükenmez bir gayretle uğraşıp didinen bir padişahın, bu arada adeta konuşur gibi kolayca şiirler yazması, hafızalardan silinmeyecek eşsiz ve ebedi beyitler söylemesi ve Türk şairleri içerisinde en çok şiir yazarlarının başında yer alması, onun şiirde de "Muhteşem" olduğunu söylememize yol açıyor.

Bu yazının sınırlarını aşmamak düşüncesiyle sözü daha fazla uzatmadan, onun beyitlerinden aldığımız örneklerle bitiriyoruz:

Gözleri tolmayanun ahır tolar taprağ ile
Hâce-i dünya gibi kim fikr-i mâl üstindedür

Evvel refik sonra tarık bu meseldür
Yol korkuludur eyle dil ışık ile ihtilât

Atalardan bu meseldür çün göze olmaz yasağ
Afitâb-ı hüsnüne niçün senün bakılmasun

Teşneyüz hûn içmege biz bir nice hûnîlerüz
Ma'reke güninde dâyim böyledür tedbirimiz

Ah kim bezm-i gam içinde bir nefes hiç gülmedük
Ey Muhibbî âlem içre mihnet oldu yerimüz

Baş ditrer pîr oldum bâda kudret kalmadı
Zûr-ı bâzu kande gitdi kanı ol evvelki çağ

Bahâr eyyâmı gül devri geçürme ömrünü zâyı
Bu dünyâ çün degül bâki kime kaldı kime kala

Benüm servüm benüm canum niçün dün gice gelmedün
Güzeller şâhı sultânum niçün dün gice gelmedün

Ser-i zülfini dâm itdün elif kaddümi lâm itdün
Beni rüsvâ-yı âm itdün niçün dün gice gelmedün

Revâ mıdur benüm hânım karasın yirlere kanım
Benüm mâhum benüm cânım niçün dün gice gelmedün

Bezm-i gamda âh idüp cânânı andum ağladum
Yâr ile evvel geçen devrânı andum ağladum

Görmedüm mihr ü vefâ çekdüm veli cevr ü cefâ
Hasret ü derd ü belâ hicrânı andum ağladum

Kaşı mihrâbına geçmiş ne aceb çeşm-i nigâr
Kangı mezhepde bu var mestle imâmet gördüm

Kimi Nasrânı kimi didi Yehûdi kim Mecûs
Ben rakîbün bilmedüm âlemde nedür milletin

Ey Muhibbî yüri âlemde tecerrüd ehli ol
Tâ ki hemser olasın gönülde sen İsâ ile

Neylerem mülket-i Dârâ'yı vü Husrev tâcım
Kapusında bana dildâr yiter bende dise

Ne oldum mescide tâlip ne deyr ü sohbeta râgıp
Ne zâhid bildi ne râhip benüm özge melâlüm var

Genc bî-mâr ü gül bî-hâr olmaz ey Muhibb
Yârsuz kalur cihânda aybsuz yâr isteyen

Geh akar dilde yaşum gâh ider âhum ıyân âteş
Harâb eyler bu şehri bir zamân su bir zamân âteş

Bu ne hikmet bu ne kudret bu ne ibretdür Hudâ
Âb u âteş bâd ü hâki eylemiş insânda cem'

Sad-hezârân ışk eri var cümnenün cânânı bir
On sekiz bin yaradılmış âlemün sultânı bir

Rüstem oldun tütalum yâhud Feridûn-ı cihân
Kurtulur mısın ecelden kuvvet ile mâl ile

İkilikden zâhidâ kurtulmadun birdür taraf
Çâre bulunmaz ebed dünyâya şaşî gelmişe

Giydüm ihrâmı harfım-i kûyuna vardum bugün
Terk idüp varlık libâsın külli üryân olmuşam¹¹

11 Ak, Coşkun, Muhibbi-Kanuni Sultan Süyelman-Divanı, Doktora Tezi, Erzurum, 1978.